

**Az oktatási és kulturális miniszter által létrehozott,
„Az Iskola Biztonságáért Bizottság”
állásfoglalása és javaslata
a nevelési–oktatási intézményekben megjelenő
erőszakos magatartásformákkal kapcsolatban**

Az Iskola Biztonságáért Bizottság tagjai:

Elnök: Dr. Szüdi János Oktatási és Kulturális Minisztérium, közoktatási szakállamtitkár,

Alelnök: Danielisz Béla, Budapest Főváros bűnmegelőzési tanácsnoka

Tagok:

Dr. Kiss Klára, Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium

Dr. Ivány Borbála, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

Dr. Katonáné dr. Pehr Erika, Szociális és Munkaügyi Minisztérium

Dr. Loránd Ferenc

Dr. Sáska Géza

Novák János

Dr. Vekerdy Tamás

Tóth József

Dr. Trencsényi László

2008. április 29.

Az oktatási és kulturális miniszter azért hozta létre az „Iskola Biztonságáért Bizottság”-ot (továbbiakban: Bizottság), hogy a Bizottság tagjai, – akik az iskoláról, a nevelési-oktatási folyamatok intézményesített helyszínéről, a bűnmegelőzésről, a szülők szerepéről széleskörű tudással rendelkeznek – vitassák meg az iskolákban megnyilvánuló erőszak változatos formái kialakulásának lehetséges okait, és alakítsanak ki szakmai állásfoglalást a pedagógusok magas színvonalú oktató-nevelő munkája, a bonyolult tanár-diák kapcsolatrendszer vonatkozásában. Mindezek célja, hogy az iskolai erőszak okai, az iskolát érő és az iskolai erőszakhoz vezető iskolán kívüli hatások kiszűrése, kezelése azonosíthatóvá válhassanak, megoldási alternatívák legyenek hozzáférhetőek.

A Bizottság azt a feladatot kapta, hogy – egy hónapon belül – készítsen állásfoglalást és javaslatokat az oktatási és kulturális miniszter részére. A Bizottság felkérést kapott a jogszabályi háttér, a nevelés-lélektani, a pedagógiai és a pszichológiai, bizonyos vonatkozásban szociológiai tényezők elemzésére, továbbá arra, hogy a médiából ismertté vált esetek kapcsán fogalmazza meg a szükségesnek ítélt tennivalókat.

Az oktatási és kulturális miniszter felkérésére a Bizottság 2008. március 31-én megtartotta alakuló ülését. A Bizottság kialakította az ülések lehetséges időpontjaival, az ülések időtartamával és azok szervezeti kereteivel kapcsolatos álláspontját, megvitatta a tartalmi kérdések, illetve az egyes témákat előadó személyek, szervezetek vonatkozásában felmerült lehetőségeket, kijelölte a további ülések időpontjait (1. számú melléklet), és elfogadta működési rendjét (2. számú melléklet). A Bizottság elkészítette a munka során a helyzetelemzését és megfogalmazta ajánlásait, amelyek a Bizottság többségi véleményét tükrözik.

Helyzetelemzés

Magyarországon is, mint szerte a világon komoly, de nem új probléma az iskola biztonsága. A legmagasabb politikai szinten az Európai Tanács, illetve a nemzeti kormányok döntöttek ennek az értelmezéséről, és keresik a megoldás hatékony módjait. Ez alól Magyarország sem kivétel.

Az iskola biztonsága – nemzetközi értelmezésben – leginkább négy területet érint:

- az iskolában, mint szervezetben, a közoktatás szereplői között megjelenő, olykor kirobbanó erőszak különböző formáit,
- a bűnelkövetést, különös figyelemmel a kábítószerrel kapcsolatos cselekményekre,
- az iskola közvetlen természeti és társadalmi környezetéből fakadó, az iskolára leselkedő veszélyeket,
- az iskola (épületének), az oktatás (laborok, sporttevékenység és testnevelés) balesetmentességét valamennyi szereplő szempontjából.

A fentiek közül csak az első és második kérdéskör különböző eseteivel foglalkozott a Bizottság.

A társadalmi okokat és a válaszokat elemezve megállapítható, hogy az iskolán belül, illetve az iskola és környezete között megjelenő fizikai és lelki erőszak igen sokféle formát ölthet, melyek kiváltó okai is összetettek. Magyarországon az összes ismertté vált bűnelkövetők 12%-a fiatalkorú, a 14 év alattiak száma évente négyezer körül ingadozik. Az erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán, azonban az iskolai eredetű, iskolában megjelenő formái is ismertek. A teljes 14 év alatti népesség egynegyed százaléka, míg a teljes 14-17 év közötti

népesség 2,25 százaléka követ el büntetendő - illetve bűncselekményeket. Az ismertté vált gyermekkorú sértettek az utóbbi években az összes ismertté vált sértett nagyjából 2,5%-át teszik ki, szemben a korábban megszokott 1,2 százalékkal. A 14 és 17 év közötti sértettek összes sértetthez viszonyított aránya az utóbbi hat évben viszonylag stabil, 3,5-4 százalék körül alakult. A gyermek- és fiatalkorú személyek a teljes hazai népesség átlagos viktimizációs trendjénél tízszer-tizenötöszer nagyobb eséllyel válnak súlyos, erőszakos bűncselekmény áldozatává.

Magyarországon – de más fejlett országok közoktatási rendszerében is – az a tapasztalat, hogy az iskolai erőszak az iskolázás történetének folyamatos kísérője. Az iskola tulajdonképpen kényszerrel gyakorol a felnövő generációk fölött, amely ellen évszázadok óta berzenkednek, lázadnak a serdülők és ifjak. Különösen erős ez a tradíció a kontinentális Európa világában, nemkülönben ott, ahol az állam totalitárius módon próbált az állampolgárok fölébe emelkedni, s az iskolát hatalomgyakorlásra, a társadalmi struktúra megőrzésére (vagy éppen felborítására) használta.

A közműveltség megteremtése – vagy ennek ideológiai érvényesítése - érdekében gyakorolt állami kényszerrel, a tankötelezettség teljesítésével szemben a tanulók bizonyos hányadának kulturális-gazdasági okokra visszavezethető természetes ellenállására kell számítani, melynek csupán egyik formája az évismétlés, a lemorzsolódás, a tanulás elhanyagolása, de ugyanebbe a körbe tartozik az iskola szereplői közötti agresszió is. Míg a kisiskolás korú gyermekek esetében a pedagógusok általában kezelni tudják a problémát, a felsőbb évfolyamokba járók esetében ez már egyre nehezebb.

Az egészségügy fejlődésének és az általános jólétnek az a következménye, hogy az egyének biológiai érése fiatalabb életkorra tolódott, élettani értelemben egyre fejlettebb – ám társadalmilag mégiscsak éretlen - tizenévesek járnak iskolába, miközben az iskola válasza erre többnyire változatlan marad.

A probléma újabb dimenzióját a mind szélesebb tömegek által elérhetővé váló oktatás magasabb életkorra való kiterjedése-kiterjesztése teremti meg. Köztudott, hogy a tankötelezettség teljesítésének elmaradása, késlekedése szociológiai értelemben a társadalom peremén elhelyezkedő rétegek gyermekei között gyakoribb. Az e körben a mindig is jelenlévő és jól leírható érdekérvényesítő képességgel rendelkező csoportok a tankötelezettség korhatárának emelésével a felnőtt közeg helyett az iskola falai közé kerültek, sokszor váratlan magatartási formákkal lépve meg a pedagógusokat. A helyzet áttekintését még tovább nehezíti, hogy a középfokú képzés általánossá válásával összefüggésében a középfokú bizonyítványok tudásbizonyító ereje is csökkent. Az iskolába kerülő, változatos társadalmi háttérű és az egyéni képességeik terén erősen eltérő gyermekek iskolai nevelhetőségével- oktatásával kapcsolatos probléma súlyát az integrációt támogató európai uniós és nemzeti oktatáspolitikák folyamatos napirenden tartása mutatja.

Ebben a Magyarországon is megvalósult expanzióknak a következtében kialakuló új helyzetben az iskola régi kultúrát szolgáló pedagógiai eszközrendszerének határfoka csökken, amely okkal váltja ki a tantestületben a védtelenség érzését. Ezért az oktatáskutatók, oktatásirányítók egy része új pedagógiai módszertani eszközöket, határozottabb iskolai autonómiát javasol, amitől az új problémák megoldását és a korábbi évek iskolai hatékonyságát, biztonságát várják.

A pedagógiai eszköztár bővítését valamennyi kormányzat támogatja, és munkamegosztást kínál a pedagógusoknak. Meghatározzák a pedagógusok és más szakemberek, (állami) intézmények, iskolafenntartók teendői közötti határt. Arról beszélnek, hogy nagy a szerepük az önkormányzati oktatási és szociális bizottságoknak, az anonim lelki-segély szolgálatoknak, a jogvédő civil, ifjúsági, kulturális, sport szervezeteknek. Az iskola szociális és szakmai zártsága így oldódik, vele együtt óhatatlanul az iskolai autonómiának az a területe is fejlődik, melyet a pedagógusok a maguk ellenőrzése alatt tudnak tartani.

A nemzetközi adatok és kutatások szerint az iskolai erőszak nem érint minden iskolát egyformán és azonos módon. Azonosíthatók azok a lakóközetek, régiók, ahol számítani lehet az iskolai kultúrával szembeni átlagosnál nagyobb ellenállásra, és ahol a diákok az iskolai értékrend alternatívájaként szervezik meg az életüket az iskola falain belül és kívül.

A Bizottság tagjai felhívták a figyelmet arra, hogy nem csak a tanulók részéről a pedagógusokkal szemben valósulnak meg erőszakos cselekményben kiteljesülő magatartásformák, hiszen az elmúlt évek kutatásai igazolják, hogy gyakoriak a tanulók sérelmére a pedagógusok által elkövetett erőszakos megnyilvánulások is. Az erőszak változatos formái a diák-diák közötti kapcsolatokban is mindenkor megnyilvánultak, de a pedagógus-szülő, illetőleg a pedagógus-pedagógus közötti kapcsolatokban is állandóan megjelenik az erőszak. E jelenségről a vonatkozó szakirodalom megfelelő tájékoztatást nyújt.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény az erőszak minden formáját tiltja. A közoktatásról szóló törvény pontosan meghatározza a pedagógus, a szülő, a tanuló jogait és kötelezettségeit, amelynek középpontjában az együttműködés, egymás kölcsönös segítése áll. A közoktatásról szóló törvény többek között előírja, hogy a pedagógusnak a tanulóval egyénileg kell foglalkoznia, amennyiben arra a tanuló érdekében szükség van. A törvény rendelkezései alapján az iskola ilyen vonatkozásban része a gyermekvédelem rendszerének és kapcsolatban kell állnia a családvédelem szerveivel is.

Az egyes iskolák nevelőtestületeinek és pedagógusainak – elsősorban pedagógiai eszközökkel – mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy megelőzzék az erőszakhoz vezető helyzetek kialakulását. A közoktatási törvény kihirdetése óta az iskolában diákönkormányzat, szülői szervezet, iskolaszék alakulhat a problémák kezelésére, a célravezető és erőszakmentes megoldások kidolgozására. E feladat megvalósításába tehát be lehet vonni az iskolában működő szülői szervezet tagjait, az iskolai diákönkormányzat tagjait, valamint a családvédelemmel foglalkozó települési, területi szakmai, szakigazgatási szervet, szervezetet is.

A nevelési-oktatási intézményben a pedagógiai folyamatoknak kedvező légkör csak akkor alakulhat ki, ha a nevelési-oktatási folyamat iskolai szereplői kölcsönösen tiszteletben tartják egymás jogait. Ha betartják kötelezettségeiket, azokat el is várják egymástól, folyamatos és élénk visszajelzéseket adnak egymásnak, segítve ezzel az eltérő vélemények mielőbbi megismerését, a közösség és az egyének számára a lehető legkedvezőbb pedagógiai megoldásban történő gondolkodás megvalósulását, valamint az intézményi fejlesztő és biztonságos légkör kiteljesedését, amely a pedagógiai folyamatoknak, a tanuló fejlesztésének alapfeltételei. A közoktatásról szóló törvény egyik alapelve, hogy az iskolai pedagógiai folyamatok szereplőinek egymás személyiségi jogait tiszteletben kell tartaniuk akkor is, amikor valamely jogukkal élnek. Így például a véleménynyilvánítás szabadsága alapján minden tanulónak jogában áll bármilyen kérdésben nyilatkozni, azonban ez nem járhat mások érdekeinek, személyiségi jogainak megsértésével. A személyiségi jogok sérelmét jelenti az iskolai erőszak attól függetlenül, hogy azt ki, kivel szemben követte el. Az iskolában és a kollégiumban nincs helye az erőszak semmilyen formájának. Az iskolának erőszakmentes pedagógiai légkört kell biztosítani a tanuló személyiségének kibontakoztatásához. A nevelési-oktatási intézményben az alkotó, közösségi, az egyéni érdeklődést figyelembe vevő pedagógiai tevékenység lehet a leghatékonyabb eszköz az erőszak megelőzésére.

A Bizottság ezért szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a pedagógus nincs eleve kiszolgáltatott helyzetben a tanulók közösségével vagy egyes tanulókkal szemben, és alapvetően rendelkezik – vagy kellene hogy rendelkezzen – megfelelő eszközökkel a tanulói közösség irányításához, a közösséget veszélyeztető helyzetek kialakulásának megelőzéséhez, illetve a jogsértő magatartás büntetéséhez.

A Bizottság tagjai egységesen állást foglalnak abban is, hogy a közelmúltban az iskolai erőszak médiában bemutatott formái jelzik az iskola bonyolult társadalmi helyzetét. A médiaközlemények, a híradások jelentős része a lényegi kérdések árnyalt elemzése helyett a jelenségek „szenzációelemeit” mutatta be, ezért nem lehet, de nem is szabad az elmúlt időszak eseményeiből a magyar közoktatás egészére vonatkozó, általános következtetést levonni. Az egyedi problémákat, az adott intézményekben előforduló, erőszakkal kapcsolatos eseményeket mindig egyénileg kell értékelni, az értékelés alapján kezelni és lehetőleg megelőzni a hasonló esetek bekövetkezését.

A Bizottság megállapítja, hogy nagyon sok esetben a nevelési-oktatási intézményekben nem ismerik, és ennek következtében nem is tartják be a jogszabályokat. Az intézményvezetők nem ösztönzik – sőt esetenként akadályozzák – a szülői szervezet (közösség), illetőleg az iskolai diákönkormányzatok létrejöttét, az iskolaszék tényleges működését. Az intézmények egy részében ennek következtében a szülői szervezetek és a diákönkormányzatok működése kizárólag formális.

Az intézményekben az erőszakos cselekmények, az iskolai agresszió kiváltója lehet a gyermekekkel, tanulókkal való nem megfelelő bánásmód, a nem kellően kialakított iskolai tananyag, a nem megfelelően választott és alkalmazott pedagógiai értékelési módszer, a probléma időben történő felismerésének hiánya. E tényezők is azt támasztják alá, hogy egyes esetekben az intézményvezetők nem ismerik fel kellő mértékben feladataikat, nem használják ki körültekintően a helyi mozgásterük adta tananyag-készítési, órarend-alkotási és értékelési, módszerbeli lehetőségeiket.

A Bizottság tagjai egyetértenek abban, hogy az iskolai erőszak vonatkozásában nem lehet általánosítani. Vannak erőszakmentes óvodák, iskolák, illetve kollégiumok, míg nagy számban vannak az iskolai erőszak számos formáját gyakran, sőt folyamatosan elszenvedő intézmények, ahol minden érintett tud az erőszak megnyilvánulásairól, de kellő időben, tehát a preventív tartományban nem tesz lépéseket az erőszakot kiváltó okok feltárására. Nem tesz lépéseket a lehetséges konfliktuskezelő megoldások alkalmazására, és ennek okán a feszültség – és vele együtt az iskolai erőszak vagy annak kialakulási esélye is – növekszik az intézményben. A Bizottság tagjai egyetértenek abban a kérdésben is, hogy a jogi keretek adottak az intézmények demokratikus és biztonságos működéséhez, azonban ebben az érdekelteknek (pedagógusok, szülők, diákok, iskolafenntartó) minden egyes intézmény vonatkozásában együtt kell működniük. Ma még számos esetben előfordul, hogy a tanulók, a szülők kiszolgáltatottak az iskolának, sőt, sok esetben a szülők sem mernek fellépni a jogsértő pedagógussal, vagy intézményvezetővel szemben, mivel úgy érzik, hogy ennek következtében gyermekük kiszolgáltatottá válik a pedagógiai folyamatok során.

Összefoglalva az eddigieket megállapítható, hogy az erőszak megelőzésének pedagógiai eszközei között meghatározó fontosságú a Nemzeti alaptanterv, az érettségi vizsgakövetelmények és szakmai vizsgakövetelmények adta tartalmi keretek mentén az egyes iskolában tanulók kognitív és affektív tulajdonságaihoz igazodó, a családi háttérváltozókra is figyelő tananyag iskolai meghatározása, az így kialakított iskolai tananyag által kínált tartalmi és módszertani lehetőségek mentén a tanulói érdeklődés felkeltése, megtartása. Fontos pedagógiai esély kínálkozik a tanórai foglalkozások változatos megszervezésében, a választható tanórai foglalkozások biztosításában, a nem szakrendszerű oktatás ötödik, hatodik évfolyamokra történő kiterjesztésében, a megfelelő szülő–tanuló–pedagógus légkör kialakításában, de a diákönkormányzatok és a szülői közösségek bevonása is meghatározó

fontosságú a konfliktushelyzetek megelőzésében, kezelésben. Súlyosabb esetekben a jelenlegi keretek között is kérhető segítség a pszichológustól, a gyermekvédelemben dolgozó szakemberektől, adott esetben az igazságszolgáltatás szereplőitől. Jelentős segítséget nyújthat a tanulóközösség saját és a tanuló társak értékelésében, a jó példák közvetítésében, az erőszakra hajlamos vagy már erőszakos cselekményt elkövető tanuló magatartásának, kötelezettségzegésének közösségi megítélésével.

A Bizottság hangsúlyt kíván adni továbbá annak a tapasztalatnak is, hogy a szülő és gyermeke kapcsolata napjainkban számos esetben nem harmonikus és nem, vagy csak töredékesen, súlyos deficitekkel, a társadalom egészének érdekeivel szembekerülve látja el ezirányú feladatait. Ez jelentős mértékben erősítheti a gyermek magatartási problémáit és az iskolai erőszak számos formájának kiváltója lehet. Mivel a gyorsan változó társadalmi és gazdasági folyamatok, a munkaerőpiac által támasztott kihívások jelentős erőfeszítéseket és új megoldási stratégiákat kívánnak meg a szülőktől, közülük számosan kevesebb erőfeszítést tesznek saját gyermekük nevelése érdekében. Bár a közoktatási törvény a szülők jogai és kötelességei között egyebek mellett rendelkezik arról, hogy a szülő kötelessége különösen, hogy gondoskodjék arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal, és részükre a szükséges tájékoztatást megadja, elősegítse gyermekének a közösségbe történő beilleszkedését, az óvoda, az iskola, a kollégium rendjének, a közösségi élet magatartási szabályainak elsajátítását, a tapasztalatok azt mutatják, hogy ennek számos szülő nem tesz eleget, ami szintén növelheti az iskolai erőszakos cselekmények számát.

A gyerekek fejlődéséért, a szélesen értelmezett jóllétéért felelős tehát a szülő (család), a társadalom (szakemberek és intézmények, szolgáltatók) és maga a gyermek is, ezért minden esetben minden lehetséges közvetlen érintett szerepét, felelősségét szükséges és kell is vizsgálni azzal, hogy természetesen a szakemberek felelőssége fokozott. Az egyoldalú „bűnbakkeresés” nem lehet megoldás, ezért erősíteni kell az érintettek együttműködését, a közös cselekvést.

A Bizottság az alábbi ajánlást fogalmazta meg az oktatási és kulturális miniszternek, figyelemmel az Európai Unió által közzétett „JELENTÉS a fiatalok bűnözéséről, a nők, a család és a társadalom szerepéről”¹

A Bizottság hangsúlyozza, hogy nem szabad és nem is indokolt tömeges erőszakról beszélni a közoktatásban, nem vitatva azonban, hogy az erőszak számos formája jelen van az óvodákban, iskolákban és kollégiumokban. A Bizottság ezért felhívja a figyelmet arra, hogy az erőszakot előidéző helyzetek kialakulásában, a létező erőszak csökkentésében, megszüntetésében közös a felelőssége mindenkinek, akinek döntést kell hoznia a közoktatás rendszerével, az egyes intézmények működésével, az egyes gyermek, tanuló nevelésével, felkészítésével összefüggésben.

Közös ezért a felelőssége a döntést-hozóknak, a pedagógusnak. Felelős azonban a család, a szülő és természetesen a tanuló is.

Együttműködésre van ezért szükség, amelyben fontos szerepet kell hogy kapjanak a szülői szervezetek, a diákönkormányzatok, a társadalmi partnerek. A közoktatás intézményeinek együtt kell működniük az ifjúság nevelésében közreműködő minden szervezettel, a családvédelem, a gyermek- és ifjúságvédelem szervezeteivel, a rendvédelmi szervekkel.

¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0212+0+DOC+PDF+V0//HU&language=HU>

Az óvodák, iskolák és kollégiumok a közművelődési, a közgyűjteményi, a művészeti, a sport feladatokat ellátó szervezetekkel együttműködve tudnak megfelelő feltételeket biztosítani a gyermekek, tanulók személyiségének kibontakoztatásához, a mindenkiben meglévő tehetség kibontakoztatásához.

A közoktatási intézmények legyenek nyitottak. A nyitottság feltételezi a problémák nyilvánosságra hozatalát, feltárását, amelyhez segítséget nyújthatnak a jogvédő és más civil szervezetek, a bűnmegelőzésben hivatásszerűen vagy önkéntesen részt vevő szervezetek.

Erősíteni kell a család, az óvoda, az iskola, a kollégium együttműködését, az együttműködés hagyományos és új formáinak terjesztését (közösségi iskola, együttműködő iskola, a minőségirányítási programok bevonó-fogyasztóvédelmi technikái stb.).

Az erőszak terjedésének megakadályozásához mindenek előtt a pedagógiai eszközök nyújthatnak segítséget. Vannak már jó gyakorlatok, bevált módszerek, felkészült pedagógusok, e területen sikeres intézmények. A jó gyakorlatokat, a bevált módszereket össze kell gyűjteni, hozzáférhetővé kell tenni, meg kell ismertetni minden érintettel. A jó gyakorlatot kialakító óvodáknak, iskoláknak, kollégiumoknak pedig hálózatot kell alkotniuk.

A Bizottság mindenkinek kéri a segítségét, aki tenni tud, vagy tenni akar bármit annak érdekében, hogy a közoktatásban az erőszak ne váljon általánossá.

Nagy a felelőssége a sajtónak, amely a hiteles, a valós tényeket tükröző tájékoztatás útján segítheti az erőszak okainak, a társadalmi problémáknak a feltárását, az összefüggések megvilágítását.

A BIZOTTSÁG AZ EMLÍTETT CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ A KÖVETKEZŐ AJÁNLÁSOKAT TESZI:

1. A Bizottság támogatja a tizenkét évfolyamos egységes iskola megerősítését, amely a gyermekek képességeinek és felkészültségének figyelembe vételével jobban biztosíthatja az egyes tanulók képességeinek sikeresebb kibontakoztatását, a folyamatos tanulás feltételeit - iskolaváltási kényszer nélkül - a tankötelezettség teljes időszaka alatt.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- erősíteni kell az eddig elindított, az alap- és középfokú iskolák pedagógiai és működési szintű összekapcsolódását,
- a közoktatási célú normatív támogatások elosztási szabályainak ezt a megoldást támogató rendszerét,
- erősíteni kell az alap és középfokú iskolák szervezeti összevonásából létrejött egységes intézményeket, különösen a közoktatási törvény szerinti egységes iskolát, amely jobban biztosíthatja az egyes tanulók egyéni képességeinek sikeresebb kibontakoztatását, a folyamatos tanulás feltételeit - iskolaváltási kényszer nélkül - a tankötelezettség teljes időszaka alatt.

2. A Bizottság fontosnak tartja, hogy az egyes iskolákban a pedagógiai programok (nevelési programok és helyi tantervek, tananyagstruktúra megtervezése és a tanulókhöz történő közvetítése, a követelményrendszer, értékelési rendszer kialakítása, továbbfejlesztése során az iskola nevelőtestülete figyelembe vegye az egyes tanulók adottságát, egyéni képességét, tehetségét, személyiségének összetevőit, születéséből vagy családi háttéréből

származó hátrányait, hogy a diákok később a kompetenciákra érzékeny munkaerőpiacon és a nem kis részt a képességek alapján szervezett-szerveződő társadalom más szféráiban is jól boldoguljanak.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- fejleszteni kell a kitűzött célok szolgálatában a jelenlegi tartalmi szabályozási kereteket,
- támogatni kell az Új Magyarország Fejlesztési Terv (a továbbiakban: ÚMFT) Társadalmi Megújulás Operatív Programban (a továbbiakban: TÁMOP) lévő források felhasználása révén az elindított iskola- és tananyagfejlesztési programokat, az egyénhez igazodó pedagógiai tervezés erősítését.

3. A Bizottság hangsúlyozza, hogy az iskolának mindent meg kell tennie a rendelkezésére álló eszközökkel annak érdekében, hogy megelőzze az iskolai erőszak, agresszió minden formáját. Meg kell előzni az agresszió súlyosabb formájának megjelenését, a deviáns magatartást mutató tanulókra pedig kiemelt figyelmet kell fordítani. Tény, hogy a pedagógusok egy részénél még nem tudatosodott az integrált nevelés, a társadalmi környezet és az iskolával szembeni elvárások változása miatti kritikus helyzet kezelésének, feldolgozásának a fontossága.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- az óvodák, iskolák, kollégiumok pedagógiai tevékenységében erősíteni kell a nevelési funkciót,
- teret kell engedni a tanulói értékelés új lehetőségeinek (fejlesztő értékelés),
- erősíteni kell a kooperatív oktatási módszereket, az adaptív oktatást a közösségi élethelyzetek növelése céljából,
- meg kell erősíteni a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök munkáját, alkalmazásuk feltételeit,
- a nevelési-oktatási intézményeknek kapcsolatot kell kiépíteni, azt továbbfejleszteni a gyermekvédelem intézményrendszerével,
- erősíteni kell a gyermekjóléti szolgálattal való együttműködést, rendszeressé kell tenni az iskola és a gyermekjóléti intézményekben dolgozó szakemberek találkozóit,
- a gyermekjóléti szolgálat által nyilvántartott szabadidős programokról rendszeresen tájékoztatni kell a nevelési-oktatási intézmények pedagógusait,
- az integrációt előtérbe helyező európai uniós ajánlásoknak eleget tevő, ÚMFT-ben megjelenő programok pályázataival erősíteni kell az integráció iránti fogékonyságot, ezt a célt kell hogy szolgálják az ÚMFT programok keretei között indított pedagógus-továbbképzések is.
- erősíteni kell a szakmaközi bűnmegelőzési tevékenységet a nevelési-oktatási intézményekben, a helyi bűnmegelőzési kezdeményezéseknek partnerségi összefogáson, széles körű szakmai együttműködésen kell alapulniuk, amelyben az országos és helyi rendészeti szervek együttműködő partnerek.
- a rendészeti szerveknek végig kell gondolniuk szerepvállalásukat e szakmaközi együttműködésben.

4. A Bizottság egyetért a pedagógiai tartalmi és módszertani megújulás pályázati úton történő támogatásával, az új pedagógiai módszerek és a jó gyakorlatok bevezetését segítő, valamint a hagyományos tananyagot és korszerű, a mindennapi élet által elvárt releváns tudást a kulcskompetenciák mentén közvetítő kerettantervek és oktatási programok kidolgozásával, amelyek alkalmazásával a tanuló személyiségfejlődésének a jövőben sikeresebb kereteket tudnak adni az iskolák.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- az Oktatási és Kulturális Minisztérium (a továbbiakban: OKM) fejezeti forrásai terhére folytatódják a korszerű kerettantervek elkészítése és kiadása, mind szélesebb alkotói kör, műhelyek bevonásával és ösztönzésével,
- az ÚMFT forrásaiból biztosítani kell, hogy az iskolák és a kollégiumok is részt tudjanak venni a tartalmi megújulás feladataiban.

5. A Bizottság szükségesnek tartja, hogy az iskolák és a kollégiumok egyértelműen és következetesen fogalmazzák meg a tanulóikkal szemben támasztott magatartási, értékelési és fejlesztési követelményeket, és azokat hozzák nyilvánosságra. Az iskolai házirendben és a pedagógiai programban foglalt követelményeket következetesen kérik számon.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- a magatartási szabályok kialakításában, folyamatos felülvizsgálatában vegyenek részt a szülők, a szülői szervezetek (közösségek), a tanulók, illetve a diákönkormányzatok képviselői, és kapcsolódjanak be a végrehajtás ellenőrzésébe,
- a gyermeki és a tanulói jogok és köteleességek álljanak az óvodai, az iskolai és a kollégiumi nevelő és oktató tevékenység, a gyermeki, tanulói ügyekben való döntések középpontjában,
- össze kell gyűjteni, és hozzáférhetővé kell tenni a jó gyakorlatokat, példákat.

6. A Bizottság szükségesnek tartja, hogy az óvodák, iskolák és kollégiumok rendszeres kapcsolatot építsenek ki pszichológus szakemberrel. Biztosítani kell, hogy a pedagógus segítséget kapjon annak felismeréséhez, ha a gondozására bízott gyermek, tanuló személyisége a családi háttér következtében vagy bármilyen más okból károsodott. Szükség lehet a segítségre a személyiségfejlődés adott szakaszain átlépett és már pszichésen terhelt tanulók felismeréséhez, a szakszerű ellátás megtervezéséhez.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- az iskolai erőszak szakszerű kezeléséhez tanácsadó pszichológusok bevonása legyen elérhető az óvodák, iskolák és kollégiumok számára a pedagógiai szakszolgálatok keretei között, a nevelési tanácsadóknál.

7. A Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy az óvodákban, iskolákban, kollégiumokban szervezett szabadidős tevékenységek, szabadidős sportfoglalkozások, a mindennapos testedzés és a művészetekre épülő személyiségfejlesztő tevékenységek

hozzájárulnak a teljesítmény növeléséhez, a kudarcélmények csökkentéséhez, a gyermeki, tanulói sikerélmény megéléséhez.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- az óvodákban, iskolákban és kollégiumokban fordítsanak nagyobb figyelmet a művészeti és a sporttevékenység gyakorlásához szükséges feltételek megteremtésére, nem számon kérhető tananyagként, hanem önkéntes, feszültség- és stresszoldó pedagógiai eszközként, ezzel is lehetőséget biztosítva a gyermeki, tanulói önbecsülés és tanulási motiváció növelésére.
- nyerjenek megerősítést a nevelési-oktatási intézményekben a szabadidős tevékenységek, a szabadidős sportfoglalkozások, a mindennapos testedzés és a művészetekre épülő személyiségfejlesztő tevékenységek. Szükséges, hogy óvodákban, iskolákban és kollégiumokban egyaránt erősödjön a művészeti és a sporttevékenység, a kreatív, manuális tevékenységet igénylő – a „kéz műveltségét” igénylő, fejlesztő, alkotó tevékenység, de nem mint számon kérhető tananyag-közvetítés, hanem mint feszültség- és stresszoldó pedagógiai eszközök és területek, amelyek a gyermeki, tanulói önbecsülés és tanulási motiváció megszerzésének lehetséges formái lehetnek.
- a kerettantervek elkészítésénél kapjanak hangsúlyt ezek a tevékenységek,
- a tehetséggondozó tanulmányi versenyek köre szélesedjen ezeken a területeken,
- a nem szakrendszerű oktatás ötödik, hatodik évfolyamokra történő kiterjesztése során az iskolák építsenek a művészetek, a sport nevelési és pedagógiai funkciójára,
- az ÚMFT TÁMOP keretei között kiírásra kerülő tananyagfejlesztés és az iskolák módszertani megújítását támogató intézkedések ezeket az irányokat tartásák meg.

8. A Bizottság rámutat arra, hogy az óvodákban, iskolákban, kollégiumokban mindennapos gyakorlattá kell válnia a konfliktust megelőző, erőszakot csökkentő eljárásoknak, ezek keretei között a feszültségek megelőzésének, feltárásának és megoldásának.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- a konfliktuskezelő gyakorlat elterjedését országos szakszolgálat segítse,
- iskolai konfliktus-helyzeteket elemző, megoldási alternatívákat kínáló szakmai konferenciák keretében nyíljon lehetőség az érdekeltek véleménycseréjére,
- induljanak a konfliktus-kezelési technikáknak az intézményrendszerben való kiterjesztése érdekében önálló programok,
- az OKM honlapjára kerüljön fel egy „biztonsági audit” segédanyag, és javasolja a Bizottság, hogy az iskolák készítsenek ilyen tervet,
- az alternatív vitarendezés megismertetése és alkalmazása céljából a szakképző intézményekben és a szakképzésben érdekelt kollégiumokban induljon támogatott program. Ennek keretei között szakképző iskolák és kollégiumok pedagógusai, tanulói és szülei számára nyíljon lehetőség a békés konfliktus-feloldási technikák elsajátítására,

- folytatódják a Mentálhigiénés Alapprogram pedagógusok részére,
- az iskolákban és a kollégiumokban meg kell ismertetni azokat az eljárásokat, amelynek keretei között a tanulóközösségek pedagógus vagy pedagógusok közreműködésével közösen feldolgozzák azokat az eseményeket, amelyek elvezethetnek a tanulói erőszak kialakulásához, illetőleg amelyek segítik az erőszakos cselekmények feldolgozását, a lehetséges megoldások megtalálását,
- a helyi tanterveknek biztosítaniuk kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a társadalmi bűnmegelőzéssel, az áldozattá válás megelőzésével az erőszakmentes konfliktus-kezelő technikákkal összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására,
- az iskolai szülői szervezetek kezdeményezzék az iskolák vonatkozásában a nyilvános iskolai dokumentumok szintjén a szülői szerepekre, a családi életre nevelés megjelenítését, valamint a pedagógusok felkészítését a konfliktus-kezelési technikák alkalmazására,
- nem szabad, hogy a bizottsági munka befejeződjön és lezáródjon, ezért a Bizottság negyedévente összeül és elemzi a javaslataik megvalósulását.

9. A Bizottság szükségesnek tartja, hogy a pedagógusképzés és továbbképzés rendszere nyújtson megfelelő ismereteket az erőszak és a bántalmazás megelőzéséhez, felismeréséhez és kezeléséhez.

Ennek érdekében a Bizottság az alábbi javaslatot teszi:

- folytatódják a pedagógusképzés reformja, mely a pályaorientációra, a kompetenciafejlesztésre, a gyakorlati képzésre nagyobb gondot fordít.
- a pedagógus oklevél átadására az intézményekben folyó gyakorlati tevékenységet követően és az azon való „megfelelés” után kerüljön sor, és a pedagógus-továbbképzés részévé kell hogy váljon a gyermekvédelmi ismeretek elsajátítása,
- a pedagógus szakvizsga keretében fel kell készíteni az intézményvezetőket a „biztonsági” kockázatelemzésre, a „biztonságos” intézmény-működés kialakításához szükséges döntések meghozatalára és végrehajtására, továbbá a pedagógus-szakvizsga és a pedagógus-továbbképzés keretei között a konfliktuskezelés, a foglalkoztatási, vezetési és munkajogi szabályok megismerésére.

10. A Bizottság szükségesnek tartja, hogy az óvodák, iskolák, kollégiumok fenntartói következetesen érvényesítsék a szakszerűség és a törvényesség követelményeit.

- ennek érdekében a fenntartói irányítás keretei között folytassanak szakmai és törvényességi ellenőrzést, melynek során fordítsanak kiemelt figyelmet a gyermeki és a tanulói jogok érvényesülésére, a szülői közösség, a diákönkormányzat jogainak érvényesítésére, a szülői közösség illetve a diákönkormányzat megalakításával kapcsolatos eljárás demokratikusságára, a továbbképzési feladatok végrehajtására.

1. számú melléklet

Az ülések időpontjai és a megvitatott napirendek

1. 2008. április 4. 14.00 óra OKM III. emelet 315/A tárgyaló
Téma: Iskola, mint közösség, szervezeti, pedagógiai, szociológiai szempontok alapján.
Előadók: Sáska Géza; Loránd Ferenc; Vekerdy Tamás;
2. 2008. április 7. 14.00 óra OKM III. emelet 315/A tárgyaló
Téma: Szülők szerepe, az iskola, a család felelőssége, a nevelés kérdései.
Előadók: Novák János; Katonáné Pehr Erika; Trencsényi László;
3. 2008. április 11. 14.00 óra OKM III. emelet 315/A tárgyaló
Téma: Biztonságos iskola, rendőrség szerepe. Az Országos Bűnmegelőzési Bizottság szakmai tapasztalatai, jó gyakorlatai.
Előadók: Danielisz Béla; Németh Zsolt; Nyári Katalin; Ivány Borbála;
4. 2008. április 14. 14.00 óra OKM III. emelet 315/A tárgyaló
Téma. Diák–diák kapcsolat, jogok és kötelezettségek.
Előadók: Bíró Endre; Bíró Kata; Kovács Ervin; Tóth József;
5. 2008. április 21. 14.00 óra OKM III. emelet 315/A tárgyaló
Téma: Javaslatok kialakítása, állásfoglalás készítése

2. számú melléklet:

Az „Iskola Biztonságáért Bizottság” működési rendje

1. A Bizottság tizenegy tagú, ezért határozatképes, ha legalább hat tag jelen van.
2. A Bizottság nyílt szavazással hozza döntéseit, a döntés elfogadásához a jelenlévők többségének támogató szavazatára van szükség.
3. A Bizottság üléséről jegyzőkönyv készül, amelyet minden tag és megfigyelő elektronikus úton megkap. A jegyzőkönyvet az ülésen jelen lévő gyorsírók készítik el.
4. A napirendekhez készült előterjesztések terjedelme legfeljebb tíz oldal, melyhez egy oldal javaslat kapcsolódik, egyéb elkészült, az előterjesztéshez kapcsolódó tájékoztatók, programok, stb. a Bizottság tagjai rendelkezésére bocsáthatók.
5. A napirendi előterjesztés ideje maximum húsz perc, amennyiben a napirendhez szakértő is kapcsolódik, tizenöt perc és a szakértő ideje maximum tíz perc lehet.
6. A Bizottság tagjainak minden ülésen tizenöt perc idő áll rendelkezésre észrevételeik, hozzászólásuk, javaslataik elmondására, amely időt tetszés szerinti felosztásban használhatják fel.